

Na drodze do zjednoczenia. Kształtowanie się pierwszych ośrodków władzy u progu odzyskania przez Polskę niepodległości

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa interaktywna](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

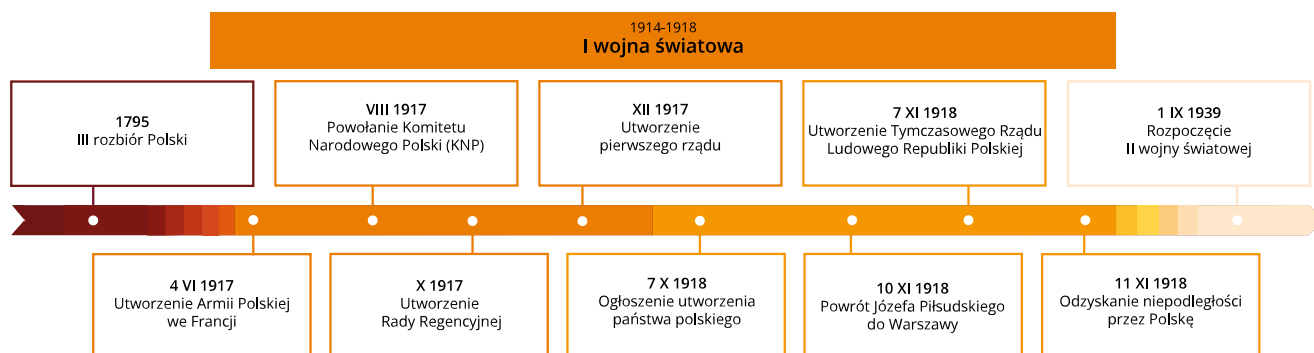
- Źródło: Aleksander Kakowski, Józef Ostrowski, Zdzisław Lubomirski, *Odezwa Rady Regencyjnej*, Wikisource.org.
- Cytat za: J. Borkowski, Państwowy Instytut Wydawniczy, *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, Warszawa 1987, s. 390.

- Źródło: *Fragment rezolucji Ignacego Daszyńskiego*. Cytat za: J. Borkowski, Państwowy Instytut Wydawniczy, *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, Warszawa 1987, s. 84.
- Źródło: *Manifest Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej z 7 listopada 1918*, Wikisource.org.
- Źródło: *Rada Regencyjna do Narodu Polskiego*, oprac. Sejm.gov.pl.
- Źródło: *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, oprac. J. Borkowski, Warszawa 1987.
- Źródło: J. Borkowski, Państwowy Instytut Wydawniczy, *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, Warszawa 1987, s. 31–32.

Na drodze do zjednoczenia. Kształtowanie się pierwszych ośrodków władzy u progu odzyskania przez Polskę niepodległości

Rada Regencyjna przed złożeniem przysięgi w katedrze, 27 października 1917 r.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Zmieniająca się sytuacja na frontach I wojny światowej oraz zbliżający się rozpad Austro-Węgier przywróciły Polakom nadzieję na odzyskanie niepodległości po 123 latach zaborów. Kiedy jesienią 1918 r. załamanie militarne państw centralnych stało się faktem, już 7 października Rada Regencyjna, z siedzibą w Warszawie, ogłosiła utworzenie państwa polskiego. Nie uzyskała jednak powszechnej akceptacji, gdyż uważano ją za uzależnioną od zaborców. Na scenę polityczną wkroczyły lokalne ośrodki, które przejmowały władzę po zaborcach. Podział nie przebiegał jedynie według ziem, ale także poglądów politycznych. Co stało na przeszkodzie, aby utworzyć ogólnonarodowy rząd?

Źródło: Contentplus.sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

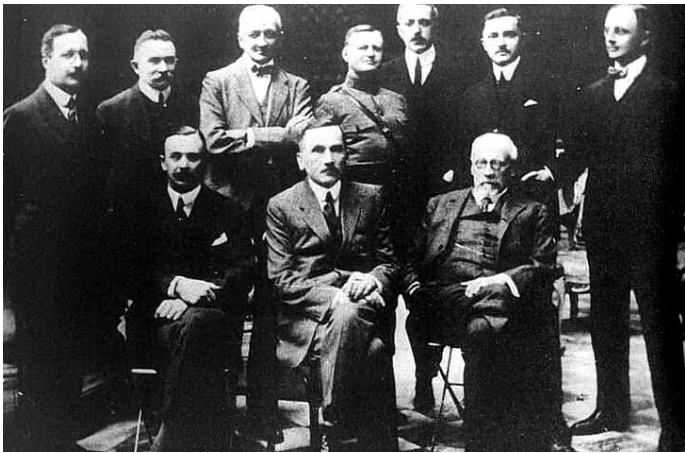
Twoje cele

- Wyjaśnisz, dlaczego pod koniec I wojny światowej Polacy tworzyli różne ośrodki władzy, a nie jeden wspólny.
- Ocenisz, w jaki sposób różnice programowe i poglądy polityczne wpływały na fakt, że pierwsze ośrodki władzy ze sobą rywalizowały, a nie współpracowały.
- Prześledzisz, jak w praktyce wyglądało przejęcie władzy z rąk zaborców u progu odzyskania niepodległości.

Wykorzystana szansa. Sytuacja międzynarodowa podczas I wojny światowej

Wybuch I wojny światowej, w którą zaangażowali się wszyscy zaborcy ziem Rzeczypospolitej, stanowił szansę na ponowne pojawienie się sprawy polskiej na arenie międzynarodowej. Wraz z dynamicznym rozwojem sytuacji Polacy musieli działać rozważnie, aby nie przegapić swojej szansy. Na początku w kręgach politycznych uważano, że należy się oprzeć na sojuszu z jednym z zaborców, nie brano bowiem pod uwagę scenariusza, że nastąpi osłabienie sił wszystkich trzech. Jednak kolejne działania zaborców, takie jak podpisanie [Traktatu Brzeskiego](#), sprawiły, że Polacy zrezygnowali z tej taktyki, zdając sobie sprawę, że w interesie żadnego z zaborców nie leżało istnienie niepodległego państwa polskiego i należy wziąć sprawy we własne ręce.

Przedstawicielstwo za granicą – powołanie Komitetu Narodowego Polski

Komitety Narodowy Polski w Paryżu 1918 r.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Zanim doszło do utworzenia pierwszych ośrodków władzy na ziemiach polskich, w sierpniu 1917 r. w Szwajcarii z inicjatywy Romana Dmowskiego został powołany [Komitet Narodowy Polski \(KNP\)](#), który wkrótce przeniesiono z Lozanny do Paryża. Komitet został uznany przez państwa ententy (Francję, Wielką Brytanię, Włochy oraz Stany Zjednoczone) za oficjalne przedstawicielstwo Polski za granicą. Jego powstanie zostało poprzedzone utworzeniem, na mocy dekretu prezydenta

Francji z 4 czerwca 1917 r., Armii Polskiej we Francji, nad którą wkrótce dowództwo objął gen. Józef Haller. Głównym zadaniem KNP było prowadzenie akcji dyplomatycznej na rzecz uznania niepodległości Polski. 8 października 1917 r. Roman Dmowski złożył na ręce prezydenta USA [memoriał](#) z propozycją przyszłego kształtu terytorialnego odrodzonej Polski.

(Nie)podległość Królestwa Polskiego? Powstanie Rady Regencyjnej

Wobec ostatecznego załamania się siły zaborców również na terenach polskich zaczęły powstawać pierwsze ośrodki władzy. Najczęściej były zdominowane przez najsilniejszą w regionie opcję polityczną, a ich zasięg kończył się na fragmencie ziem jednego z zaborów. Ich członkowie stanowili jednak załóżek przyszłych elit politycznych, spośród których – po powrocie Józefa Piłsudskiego do Warszawy 10 listopada 1918 r. – wybrano przedstawicieli do rządu ogólnonarodowego.

Członkowie Rady Regencyjnej: książę Zdzisław Lubomirski, arcybiskup Aleksander Kakowski i hrabia Józef Ostrowski przed intromisją. Gdzie rezydowała Rada Regencyjna?

Źródło: Narodowe Archiwum Cyfrowe, domena publiczna.

Kiedy Królestwo Polskie zostało przejęte przez Niemcy i Austrię w 1915 r., obudziło to nadzieje wśród niektórych środowisk politycznych na odzyskanie niepodległości, wiązane z państwami centralnymi (Austro-Węgry, Niemcy). W następstwie Aktu 5 listopada 1916 r. we wrześniu 1917 r. doszło do powołania Rady Regencyjnej. W skład Rady wchodziło trzech regentów: książę Zdzisław Lubomirski, arcybiskup Aleksander Kakowski i hrabia Józef Ostrowski. W grudniu 1917 r. [Rada Regencyjna](#) utworzyła pierwszy gabinet ministrów (rząd), na czele którego stanął Jan Kucharzewski. Rada Regencyjna nie cieszyła się jednak dużym poparciem, ponieważ była związana z władzami okupacyjnymi i traktowano ją jako marionetkę niesprawującą realnej władzy. Mimo braku poparcia ze strony społeczeństwa oraz innych sił politycznych Rada Regencyjna miała pewne osiągnięcia, m.in. stworzenie struktur administracji i sądownictwa, a także podwalin wojska. 7 października 1918 r. – w obliczu klęski państw centralnych – Rada Regencyjna ogłosiła orędzie do narodu polskiego zapowiadające odzyskanie niepodległości przez Polskę. Wciąż jednak nie zdobyła zaufania społeczeństwa.

“ *Rada Regencyjna do Narodu Polskiego*

Wielka godzina, na którą naród polski czekał z upragnieniem, już wybija.

Zbliża się pokój, a wraz z nim ziszczenie nigdy nieprzedawnionych dążeń narodu polskiego do zupełnie niepodległości.

W tej godzinie woła narodu polskiego jest jasna, stanowcza i jednomyślna.

Odczuwając tę wolę i na niej opierając to wezwanie, stajemy na podstawie ogólnych zasad pokojowych, głoszonych przez prezydenta Stanów Zjednoczonych, a obecnie przyjętych przez świat cały, jako podstawa do urządzenia nowego współżycia narodów.

W stosunku do Polski zasady te prowadzą do utworzenia niepodległego państwa, obejmującego wszystkie ziemie polskie, z dostępem do morza, z polityczną i gospodarczą niezawisłością, jako też z terytorialną nienaruszalnością, co przez traktaty pokojowe zagwarantowaniem będzie.

Źródło: Rada Regencyjna do Narodu Polskiego, oprac. Sejm.gov.pl.

Przejęcie schedy po monarchii austro-węgierskiej – tworzenie ośrodków władzy na terenie zaboru austriackiego

Rozpad monarchii austro-węgierskiej spowodował nieodwracalne zmiany. 21 października 1918 r. nie istniała już granica między Galicją a Królestwem Polskim. Tydzień później, 28 października 1918 r., na terenie kraju koronnego Austro-Węgier – Królestwa Galicji i Lodomerii, podczas obrad w Krakowie, ukonstytuowała się Polska Komisja Likwidacyjna (PKL) z Wincentym Witosem na czele. PKL udało się przejąć Kraków z rąk zaborców, spacyfikować radykalne nastroje chłopów związane z katastrofalną sytuacją gospodarczą oraz ustanowić polską administrację na terenie Galicji Zachodniej. Inaczej sytuacja wyglądała na terenie Galicji Wschodniej, gdzie doszło do walk polsko-ukraińskich, które przeciągnęły się do połowy 1919 r.

Jak przebiegało przejęcie władzy z rąk władz austro-węgierskich, wspomina Wincenty Witos:

“ Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych

Wobec wiadomości o dokonanym przewrocie w Czechach, zupełnie apatii rządu austriackiego i rozpoczynających się już rozruchach

w Wiedniu przyszli posłowie polscy, których garstka zebrała się w lokalu Koła Polskiego, do przekonania, że należy bezzwłocznie przejąć władzę w kraju, a zwłaszcza od namiestnika, obawiano się bowiem, by nas Ukraińcy we Lwowie nie ubiegli. [...] Poseł Skarbek zaprosił przedstawicieli austriackich władz wojskowych do ratusza celem zażądania od nich dobrowolnej kapitulacji. Poseł Tetmajer równocześnie zawiadomił i uprzedził gen. Roję, aby był gotowy na wszelki wypadek. [...] Rozpoczęły się pertraktacje. Poseł Skarbek zażądał bezzwłocznego poddania się władzom polskim i oddania wszystkich obiektów wojskowych w ich ręce. [...] Za parę chwil zjawił się brygadier Roja w mundurze legionowym, przedstawiając się oficerom austriackim jako dowódca polskiej siły zbrojnej. [...] pozbywano się wszystkiego, co niemieckie i co przypominało austriackie panowanie. W Krakowie panował nastrój podniosły i świąteczny.

Źródło: [w:] J. Borkowski, Państwowy Instytut Wydawniczy, *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, Warszawa 1987, s. 31–32.

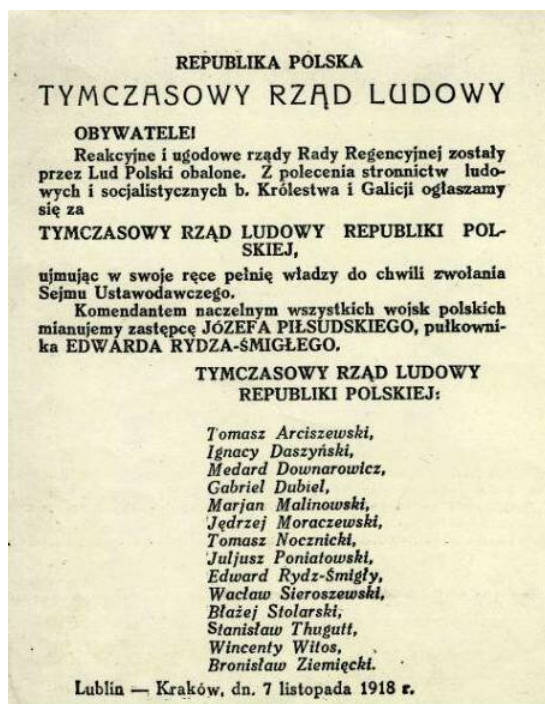
Nie wszystkie ziemie zaboru austriackiego znalazły się pod panowaniem PKL. 19 października 1918 r. powstała odrębna Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego z księdzem Józefem Londzinem na czele, która ogłosiła przyłączenie Śląska Cieszyńskiego do Polski.

Zdjęcie z posiedzenia RNKC w pełnym składzie w 1919 r. Jakie zadania miała Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego?

Źródło: Piotrus, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Na przełomie października i listopada załamała się także władza okupacyjna w Lublinie. W efekcie 7 listopada 1918 r. sformowano tam Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej z Ignacym Daszyńskim na czele. Rząd pretendował do rangi ogólnopolskiego, składał się jednak prawie wyłącznie z przedstawicieli lewicy, dlatego nie uzyskał poparcia innych grup politycznych.

Jeden z afiszy proklamujących powstanie Rządu Ludowego rozklejanych w nocy z 6 na 7 listopada 1918 roku. Afisz ten powstał przed oficjalnym posiedzeniem rządu. Widnieje na nim nazwisko Wincentego Witosa, pomimo iż nie wszedł on do składu rządu - w trakcie posiedzenia opuścił spotkanie.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Próby porozumienia? Rząd Józefa Świerzyńskiego

Stronnictwa polityczne działające w poszczególnych ośrodkach władzy podjęły próby porozumienia, jednak bezskutecznie. W większości wypadków – mimo iż cel był ten sam: niepodległość Polski – nie potrafiono wznieść się ponad podziały i poglądy. Decydowały także indywidualne ambicje działaczy. Przykładem mogą być dyskusje na temat włączenia swoich działaczy do kolejnych rządów tworzących się na terenie Królestwa Polskiego.

Stanisław Głąbiński, późniejszy minister i poseł na Sejm, tak wspominał podjęte próby rozmów w związku z powołaniem przez Radę Regencyjną w końcu października 1918r. rządu Józefa Świerzyńskiego:

“ W dniu 19 października [1918 roku] zgromadzili się ponownie w Sali Tow.[arzystwa] Higienicznego b.[yli] posłowie z zaboru austriackiego i niektórzy przedstawiciele stronnictw z Królestwa celem ustalenia kandydatów do rządu Świeżyńskiego. Zabrał głos najpierw Daszyński, który poprzednio uzasadniał konieczność utworzenia rządu,

i oświadczył, że stronnictwo socjalistyczne nie odmawia poparcia gabinetowi Świerżyńskiego, ale do rządu nie wstąpi, dopóki pozostaje Rada Regencyjna. Po nim przemówił Witos, który oświadczył, że stronnictwo ludowe uważa utworzenie rządu za potrzebne i pilne, ale na razie do gabinetu nie wejdzie, zastrzegając sobie decyzję na przyszłość. Posłowie z zaboru pruskiego nie zjawili się, ponieważ władze pruskie odmówiły im paszportów, Posłowie Koła Międzypartyjnego żądali utworzenia silnego rządu i trójdzielnicowej Rady Narodowej [...]. Co więcej, Rada Regencyjna wbrew własnemu orędziu z 7 października postępowała tak, jakby się czuła dalej skrzepowaną zobowiązaniami przyjętymi w stosunku do okupantów.

Cytat za: J. Borkowski, Państwowy Instytut Wydawniczy, *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, Warszawa 1987, s. 390.

Tworzenie kolejnych prowizorycznych rządów nie poprawiało sytuacji. Dopiero przyjazd Józefa Piłsudskiego do Warszawy 10 listopada 1918 r. i podjęcie rozmów z przedstawicielami różnych stronnictw pozwoliły na wyjście z impasu i otworzyły możliwość powołania ogólnonarodowego rządu.

Słownik

Akt 5 listopada

akt wydany w Warszawie 5 listopada 1916 r. przez cesarzy austro-węgierskiego Franciszka Józefa I i niemieckiego Wilhelma II, w którym zostało zapowiedziane utworzenie samodzielnego Królestwa Polskiego z ziem zaboru rosyjskiego

intromisja

(śrdw. łac. *intromissio*), zgodne z prawem wprowadzenie na urząd; może też oznaczać legalne przejęcie nieruchomości, zgodnie z wyrokiem sądowym

Królestwo Galicji i Lodomerii

w latach 1772–1918 wchodziło kolejno w skład monarchii Habsburgów, Cesarstwa Austriackiego i w końcu Austro-Węgier; w Galicji Zachodniej głównym miastem był Kraków, we Wschodniej – Lwów; obecnie tereny te leżą w granicach Polski i Ukrainy

Komitet Narodowy Polski (KPN)

organizacja polityczna ugrupowań prorosyjskich, działająca w czasie I wojny światowej, w latach 1914–1917; założona ponownie w 1917 r. przez Romana Dmowskiego działała do 1919 r.; siedzibą KPN był Paryż; komitet miał na celu odbudowę państwa polskiego przy pomocy państw Ententy

memoriał

(łac. *memoriale* – pamiętnik), oficjalne pismo skierowane do władz, zawierające prośby w sprawach ważnych dla ogółu

Rada Regencyjna

(łac. *rego* – rządzić, kieruję), organ rządowy zastępujący w Królestwie Polskim króla lub regenta, objął urząd 27 października 1917 r. Rada powołana aktami niemieckich i austro-węgierskich władz okupacyjnych

stronnictwo

ugrupowanie zrzeszające osoby o tych samych poglądach politycznych, religijnych lub społecznych, kierujące się tymi samymi celami

traktat brzeski

(łac. *tractatus*), traktat pokojowy podpisany w Brześciu 3 marca 1918 r. pomiędzy Cesarstwem Niemieckim, Austro-Węgrami i ich sojusznikami: carstwem Bułgarii i imperium osmańskim (państwami centralnymi) a Rosją sowiecką

Słowa kluczowe

odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej, odzyskanie niepodległości przez Polskę, pierwsze ośrodki władzy, Królestwo Polskie, świat po I wojnie światowej, dzieje II Rzeczypospolitej, odbudowa państwa polskiego

Bibliografia

J. Borkowski, Państwowy Instytut Wydawniczy, *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, Warszawa 1987.

Wielka historia świata. Tomy 1-12 (praca pod patronatem Polskiej Akademii Umiejętności); Świat Książki 2004-2006.

Wielka historia Polski, tomy 1-10; Oficyna Wydawnicza FOGRA, Kraków 2016.

Seria *Historia powszechna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011-2019.

E. Brudnik, A. Moszyńska, B. Owczarska, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2011.

J. Pajewski, *Odbudowa państwa polskiego: 1914-1918*, Poznań 2005.

Mapa interaktywna

Polecenie 1

Zapoznaj się z mapą, a następnie wykonaj polecenia.

Źródło: Contentplus.pl, licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Na podstawie powyższych fragmentów wspomnień sformułuj własną tezę na temat przyczyn konfliktów między poszczególnymi ośrodkami, a także wewnątrz nich.

Tvoja odpowiedź

Polecenie 3

Podaj trzy główne powody, dla których Polacy od razu nie utworzyli jednego ośrodka władzy dla wszystkich ziem. Oceń, czy rolę centralnego ośrodka mogła sprawować Rada Regencyjna.

Tvoja odpowiedź

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Uzupełnij tabelę.

Zabór	Nazwa	Data	Miejsce	Postacie
austriacki		19.10.1918	Cieszyn (Śląsk Cieszyński)	Józef Kiedroń, Józef Londzin
austriacki	Polska Komisja Likwidacyjna		Kraków (Galicja Zachodnia)	Wincenty Witos, Jędrzej Moraczewski
		12.09.1917	Warszawa (Królestwo Polskie)	
rosyjski	Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej			Ignacy Daszyński, Stanisław Thugutt
		10.11.1918	Poznań (Wielkopolska, Pomorze, Kujawy, Śląsk)	

Rada Regencyjna

rosyjski

pruski

6/7.11.1918

Józef Ostrowski, abp Aleksander Kakowski, ks. Zdzisław Lubomirski

Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego

Naczelna Rada Ludowa

Wojciech Korfanty, Władysław Seyda

Lublin

28.10.1918

Przeczytaj tekst źródłowy i odpowiedz na pytania.

“ *Fragment rezolucji Ignacego Daszyńskiego* ”

Robotnicy witają powstającą Wolną i Niepodległą Ojczyznę, o którą od czasu powstania socjalizmu w Polsce walczyli, i wyciągają rękę do braci swoich w obu innych zaborach, z którymi w Wolnej Ludowej Polsce pragną być złączeni. Robotnicy witają upadek tyranów, cara, cesarza i „Kajzera” i przysięgają tępić narzędzia ich w Polsce, tak aby już nigdy obce jarzmo nie okuło polskiej szyi. Wyswobodzonym z więzień Rosji, Austro-Węgier i Prus ludom przyrzekają dochowanie międzynarodowej solidarności i pracę wraz z nimi dla utworzenia Związku wolnych narodów. Robotnicy domagają się: ujęcia kolei, kopalń, salin, większych fabryk w ręce ludu i poddania całej masowej produkcji pod ścisłą kontrolę ludową; objęcia aprowizacji miast, handlu środkami niezbędnymi do życia, konsumów, magazynów i instytucji rozdzielczych pod ścisły dozór i kierownictwo mas pracujących; zaprowadzenia 8-godzinnego dnia pracy i wszechstronnej opieki społecznej. Wolność obywatelską należy zdobyć i utrzymać choćby największymi wysiłkami. Przygotowując Wolną Republikę Ludową w Polsce, robotnicy uważają za konieczne wprowadzić powszechne głosowanie mężczyzn i kobiet w gminie i państwie.

Źródło: *Fragment rezolucji Ignacego Daszyńskiego*. Cytat za: J. Borkowski, Państwowy Instytut Wydawniczy, *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, Warszawa 1987, s. 84.

Z jakim wydarzeniem związane jest to przemówienie? Kiedy zostało wygłoszone?

Jakie reformy zamierzano wprowadzić?

Ćwiczenie 3

Wskaż, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Rada Regencyjna była niezależna od zaborców.	☐	☐
Lokalne ośrodki polityczne nie potrafiły dojść do porozumienia, mimo że zmierzały do tego samego celu: odzyskania przez Polskę niepodległości.	☐	☐
Rząd Świerzyńskiego był efektem porozumienia wszystkich lokalnych ośrodków politycznych.	☐	☐
Polska Komisja Likwidacyjna nie zdołała przejąć władzy na całym terenie zaboru austriackiego.	☐	☐
Komitet Narodowy Polski uznany został przez państwa Ententy za oficjalną reprezentację interesów Polski,	☐	☐

Zapoznaj się z fragmentem odezwy Rady Regencyjnej proklamującej niepodległość Polski i odpowiedz na pytania.

((Aleksander Kakowski, Józef Ostrowski, Zdzisław Lubomirski

Odezwa Rady Regencyjnej

Aby ten program ziścić, musi naród polski stanąć jako mąż jeden i wyteńczyć wszystkie siły, by jego wola została zrozumiana i uznana przez cały świat.

W tym celu stanowimy: [...]

2. Powołać zaraz rząd złożony z przedstawicieli najszerszych warstw narodu i kierunków politycznych.
3. Włożyć na ten rząd obowiązek wypracowania, wspólnie z przedstawicielami grup politycznych, ustawy wyborczej do Sejmu polskiego, opartej na szerokich zasadach demokratycznych, i ustawę tę najpóźniej w ciągu miesiąca do zatwierdzenia i ogłoszenia Radzie Regencyjnej przedstawić.
4. Sejm niezwłocznie potem zwołać i poddać jego postanowieniu dalsze urządzenie władzy zwierzchniej państwowej, w której ręce Rada Regencyjna, zgodnie ze złożoną przysięgą, władzę swoją ma złożyć.

Źródło: Aleksander Kakowski, Józef Ostrowski, Zdzisław Lubomirski, *Odezwa Rady Regencyjnej*, Wikisource.org.

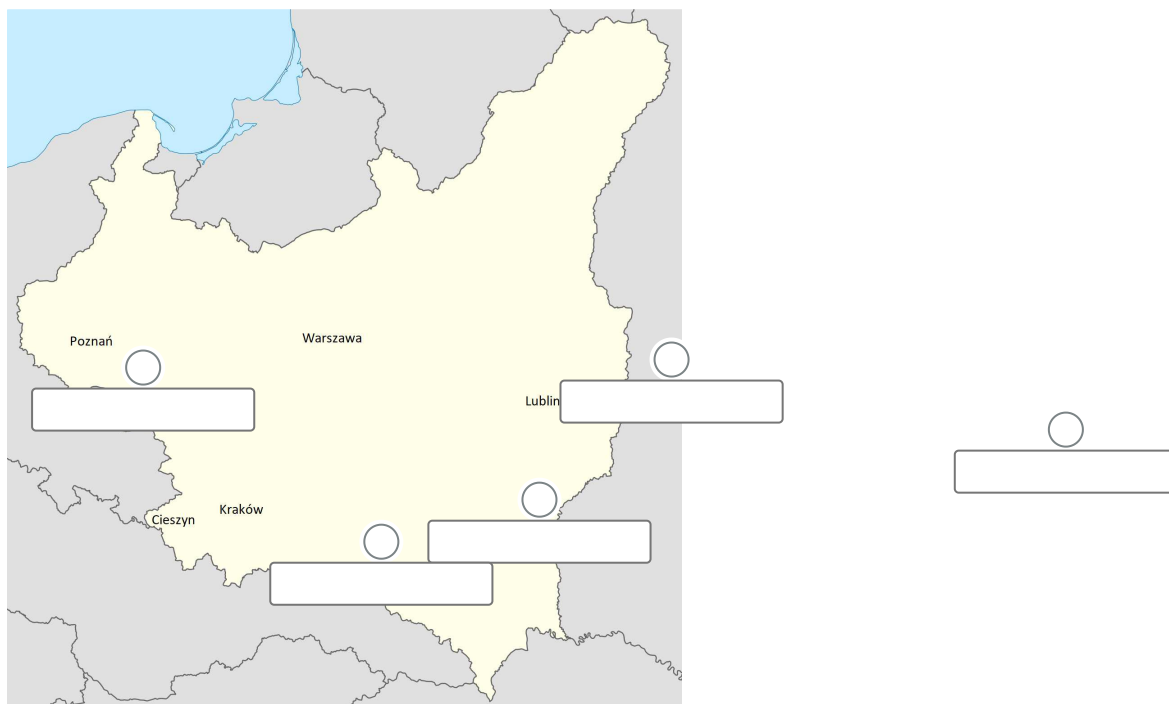
Kiedy dokument został ogłoszony? Wskaż datę dzienną.

Jakie zasady ustrojowe wprowadzał ten dokument?

Ćwiczenie 5

Zaznacz na mapie najważniejsze ośrodki władzy na ziemiach polskich.

Rada Regencyjna

Naczelna Rada Ludowa

Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej

Polska Komisja Likwidacyjna

Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego

Źródło: Lukasb1992, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 3.0.

Przeanalizuj fragment odezwy Rady Regencyjnej oraz reakcje na nią różnych ośrodków władzy, a następnie odpowiedz na pytania.

“ Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych

Rada Regencyjna: „Polacy! Po złożeniu uroczystej przysięgi w Królewskiej Katedrze św. Jana obejmujemy za zgodą obu Monarchów najwyższą władzę w Królestwie Polskim. [...] Przez objęcie władzy stajemy na czele pracy, od której w znacznej mierze zależą dzisiejsze i przyszłe losy kraju. Chcemy prowadzić naród ku jego państwowej niepodległości na podstawie aktów, wydanych przez Monarchów obu Mocarstw Centralnych w pamiętnych dniach 5 Listopada 1916 i 12 Września. Te doniosłe akty otwierają Polsce drogę od 120 lat zamkniętą. Na tym gruncie stajemy z lojalnością godną powagi i wielkości dziejowej chwili, godną dobrej sławy polskiego istnienia”.

Odezwa z dnia 27 października 1917 r.

Tymczasowy Rząd Ludowy Republiki Polskiej: „Stolico Polski, Warszawo! [...] Oznajmiamy ludowi Stolicy i ludowi dzielnic, opanowanych jeszcze przez wroga, że ujęliśmy władzę w nasze ręce. Dokonało się to w momencie przełomu, kiedy spadły z nas obce więzy i kiedy tak zwany rząd warszawski został obalony przez Radę Regencyjną. [...] Bo fałszem jest, jakoby w Warszawie istniał rząd! Jest tam tylko kłamane puste słowo, jest niemiecka przemoc i reakcyjna, ciemna intryga! Skończone są złudne próby tworzenia rządu za zezwoleniem Niemców. Od dwóch lat znieprawiały one dusze. Państwo Polskie nie może budować się w domu niewoli. Skończone omamienie, jakoby Rada Regencyjna i chciała i mogła zdobyć się na czyn narodowy. Niemcy wybrali i dobrali do niej małych ludzi”.

Odezwa z dnia 8 listopada 1918 r.

Polska Komisja Likwidacyjna: „Rzecz z Austrią była skończona.

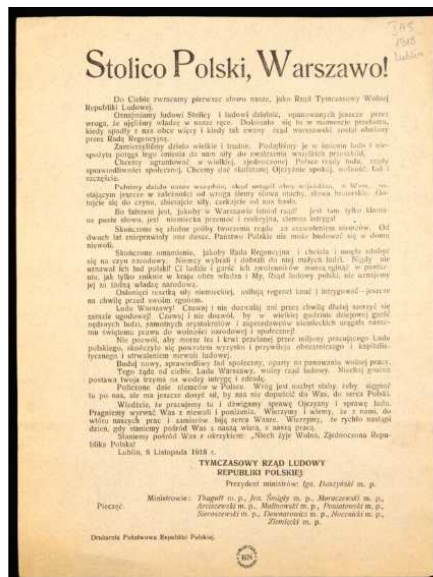
Najprostszą konsekwencją tych wszystkich naszych oświadczeń publicznych byłoby bezpośrednie przyłączenie Galicji i Śląska Cieszyńskiego do Królestwa – pod władzę regencji. Ale nikt tego wniosku wówczas nie wyciągał i wyciągać nie mógł. Bo regencja była władzą obcą, mianowaną przez obu okupantów. [...] Galicja szukała zatem wyjścia pośredniego, dającego możliwość wyczekania chwili sprzyjającej złączeniu się z resztą Polski”.

PKL istniała od 28 października 1918 r. do 10 stycznia 1919 r.

Źródło: *Rok 1918 we wspomnieniach mężów stanu, polityków i wojskowych*, oprac. J. Borkowski, Warszawa 1987.

Źródło: polona.pl, domena publiczna.

Źródło: polona.pl, domena publiczna.

Czy na podstawie odezwy Rady Regencyjnej można uznać, że była zależna od zaborców?

Tak

Jeśli tak, to od których zaborców i który fragment o tym świadczy?

W jaki sposób inne ośrodki władzy odniosły się do utworzenia Rady Regencyjnej?

Czego pozostałe ośrodki władzy żądały od Rady Regencyjnej?

Przeczytaj tekst źródłowy i odpowiedz na pytania.

“ ***Manifest Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej z 7 listopada 1918*** ”

Ludu polski! Polski chłopie i robotniku! [...]

1) Państwo polskie, obejmujące sobą wszystkie ziemie, zamieszkałe przez lud polski, z własnym wybrzeżem morskim stanowić ma po wszystkie czasy Polską Republikę Ludową, której pierwszego prezydenta obierze Sejm Ustawodawczy;

2) Rada Regencyjna, działająca na szkodę narodu polskiego z dniem dzisiejszym z woli ludu polskiego przestaje istnieć. [...]

4) Sejm Ustawodawczy zwołany będzie przez nas jeszcze w roku bieżącym na podstawie powszechnego bez różnicy płci, równego, bezpośredniego, tajnego i proporcjonalnego głosowania. Ordynacja wyborcza będzie ogłoszona w ciągu najbliższych kilku dni. Czynne i bierne prawo wyborcze będzie przysługiwało każdemu obywatelowi i obywatelce, mającym 21 lat skończonych;

5) z dniem dzisiejszym ogłaszamy w Polsce całkowite polityczne i obywatelskie równouprawnienie wszystkich obywateli bez różnicy pochodzenia, wiary i narodowości, wolność sumienia, druku, słowa, zgromadzeń, pochodów, zrzeseń, związków zawodowych i strajków;

6) wszystkie w Polsce donacje i majoraty ogłaszamy niniejszym za własność państwową. Dla przeciwdziałania spekulacji ziemią będą wydane osobne przepisy;

7) wszystkie lasy, zarówno prywatne, jak i dawne rządowe, ogłaszamy za własność państwową, sprzedaż i wyrąbywanie lasów bez specjalnego zezwolenia od chwili ogłoszenia niniejszego dekretu jest wzbroniona;

8 w przemyśle, rzemiosłach i handlu wprowadzamy niniejszym 8-godzinny dzień roboczy;

9) po ukonstytuowaniu się ostatecznym przystąpimy natychmiast do reorganizacji na zasadach szczerze demokratycznych rad gminnych, sejmików powiatowych i samorządów miejskich, jak również do organizowania po miastach i wsiach milicji ludowej, które by zapewniały ludności ład i bezpieczeństwo, a posłuch i wykonanie zarządzeń naszych organów wykonawczych i należyte postawienie sprawy aprowizacji ludności. Zapewnienie jej niezbędnych po taniej cenie artykułów spożywczych uważamy za jeden z pierwszych naszych obowiązków. W tępieniu zbrodniczej spekulacji i ukrywania zapasów i w ułatwianiu dostarczania żywności oprzemy się na organizacjach samorządowych i społecznych.

Na sejm ustawodawczy wniesiemy projekty następujących reform społecznych:

- a) przymusowe wywłaszczenie i zniesienie wielkiej i średniej własności ziemskiej i oddanie jej w ręce ludu pracującego pod kontrolą państwową;
- b) upaństwowienie kopalń, salin, przemysłu naftowego, dróg komunikacyjnych, oraz innych działów przemysłu, gdzie się to da odrazu uczynić;
- c) udział robotników w administracji tych zakładów przemysłowych, które nie zostaną odrazu upaństwowione;
- d) prawo o ochronie pracy, ubezpieczeniu od bezrobocia, chorób i na starość;
- e) konfiskaty kapitałów, powstałych w czasie wojny ze zbrodniczej

spekulacji artykułami pierwszej potrzeby i dostaw dla wojska;
f) wprowadzenia powszechnego, obowiązkowego i bezpłatnego
świeckiego nauczania szkolnego.

Źródło: *Manifest Tymczasowego Rządu Ludowego Republiki Polskiej z 7 listopada 1918*, Wikisource.org.

Jaki nurt polityczny reprezentuje rząd? Co o tym świadczy?

Ćwiczenie 8

Na podstawie tekstu źródłowego z poprzedniego ćwiczenia odpowiedz na pytania.

W jaki sposób „rząd lubelski” zamierzał utrzymać porządek na podległym terenie?

Czy rząd planował wprowadzenie zasad demokratycznych? Co o tym świadczy?

Dla nauczyciela

Autor: Stanisław Mrozowicz

Przedmiot: Historia

Temat: Na drodze do zjednoczenia. Kształtowanie się pierwszych ośrodków władzy u progu odzyskania przez Polskę niepodległości

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

Zakres podstawowy

XLI. Walka o odrodzenie państwa polskiego po I wojnie światowej. Uczeń:

1) analizuje proces formowania się centralnego ośrodka władzy państwowej (od październikowej deklaracji Rady Regencyjnej do małej konstytucji z 1919 r.);

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- wyjaśnia, dlaczego pod koniec I wojny światowej Polacy tworzyli różne ośrodki władzy, a nie jeden wspólny;
- ocenia, w jaki sposób różnice programowe i poglądy polityczne wpływały na fakt, że pierwsze ośrodki władzy ze sobą rywalizowały, a nie współpracowały;
- prześledzi, jak w praktyce wyglądało przejęcie władzy z rąk zaborców u progu odzyskania niepodległości.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- analiza materiału źródłowego (porównawcza);
- dyskusja.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Faza wstępna:

1. Nauczyciel przedstawia uczniom temat zajęć: „Na drodze do zjednoczenia. Kształtowanie się pierwszych ośrodków władzy u progu odzyskania przez Polskę niepodległości” i poleca, by na jego podstawie uczniowie sformułowali cel lekcji oraz kryteria sukcesu.
2. Nauczyciel poleca uczniom, aby zgłaszali swoje propozycje pytań do wspomnianego tematu. Jedna osoba może zapisywać je na tablicy. Gdy uczniowie wyczerpią pomysły, a pozostały jakieś ważne kwestie do poruszenia, nauczyciel je dopowiada.

Faza realizacyjna:

1. Uczniowie indywidualnie zapoznają się z treścią w sekcji „Przeczytaj” i zapisują w zeszycie minimum pięć pytań do tekstu. Uwaga: każde z pytań musi rozpoczynać się od słowa „dlaczego”. Uczniowie spacerują po klasie i na umówiony dźwięk znajdują kogoś do pary, następnie zadają pytania sformułowane podczas czytania tekstu i na nie odpowiadają.
2. Nauczyciel czyta polecenie nr 2 „Na podstawie poniższych fragmentów wspomnień sformułuj własną tezę na temat przyczyn konfliktów między poszczególnymi ośrodkami, a także wewnątrz nich” i poleca uczniom, aby w parach przeanalizowali rozwiązanie w oparciu o wskazówki zawarte w sekcji: „Mapa interaktywna”. Uczniowie odtwarzają kolejne kroki na swoich komputerach.
3. Uczniowie wykonują indywidualnie pierwsze ćwiczenia interaktywne z sekcji „Sprawdź się”. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.

4. Uczniowie dobierają się w pary i wykonują ćwiczenia nr 5–8, następnie konsultują swoje rozwiązania z inną parą uczniów i ustalają jedną wersję odpowiedzi.

Faza podsumowująca:

1. Uczniowie, pracując w parach, tworzą krzyżówkę podsumowującą zajęcia. Pary siedzące obok siebie wymieniają się krzyżówkami i je rozwiązują.
2. Nauczyciel omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów.

Praca domowa:

1. Zaproponuj inne materiały źródłowe do tematu lekcji „Na drodze do zjednoczenia. Kształtowanie się pierwszych ośrodków władzy u progu odzyskania przez Polskę niepodległości”.

Materiały pomocnicze:

- *Wielka historia świata*. Tomy 1–12 (praca pod patronatem Polskiej Akademii Umiejętności); Świat Książki 2004–2006.
- *Wielka historia Polski*, tomy 1–10; Oficyna Wydawnicza FOGRA, Kraków 2016.
- Seria *Historia powszechna*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2011–2019.
- E. Brudnik, A. Moszyńska, B. Owczarska, *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie. Przewodnik po metodach aktywizujących*, Wydawnictwo Jedność, Kielce 2011.
- Wybór tekstów źródłowych do wskazanej epoki.

Wskazówki metodyczne:

- Uczniowie na podstawie sekcji „Mapa interaktywna” przygotowują prezentację multimedialną będącą podsumowaniem lekcji.